

Executieve functies

Leerlijn voor niet-klasgebonden leerkrachten

Wij kwamen tijdens het opstellen van de leerlijn tot de constatactie dat er sommige doelen bij meerdere executieve functies thuis kunnen horen. Daarom kiezen we ervoor om te werken met een kleurcode in de vorm van piratenhoedjes.

- blauw staat voor werkgeheugen
- groen staat voor flexibiliteit
- roze staat voor emotieregulatie

Wanneer je dus voor een bepaald doel een hoedje in een kleur ziet staan, wil dit zeggen dat dit doel ook bij een andere EF thuis kan horen.

Werkgeheugen = plan en regel uitmuntend

Onderbouw - leeftijd 5 - 6 - 7 - 8 jaar

- kinesisten/ergotherapeuten:
 - Speel spelletjes die stimulerend werken voor het werkgeheugen. Voorbeelden hiervan zijn het onthouden van volgordes van fysieke oefeningen of het maken van een bewegingspuzzel. (Zo kan je bijvoorbeeld eerst een draai maken, daarna een huppel, ...)
- turnleerkrachten:
 - Probeer leerlingen meerdere instructies tegelijk te laten onthouden. Bijvoorbeeld: Snel achteruit, spring, hurk, ... en de volgorde zelf kunnen uitvoeren.
- psychologen:
 - Maak gebruik van visuele ondersteuning om stappen voor te stellen. (Bijvoorbeeld een reeks taken in een bepaalde uit te voeren volgorde.)

Middenbouw - Bovenbouw - leeftijd 9 - 10 - 11 - 12 - 13 jaar

- kinesisten/ergotherapeuten:
 - Je bouwt steeds verder op de oefeningen in de onderbouw. Je maakt dit steeds complexer.
- turnleerkrachten:
 - Je bouwt steeds verder op de oefeningen in de onderbouw. Je maakt dit steeds complexer.

Executieve functies

Gekoppelde ontwikkelingsdoelen

Werkgeheugen = plan en regel uitmuntend

ONTWIKKELINGSDOELEN TYPE BASISAANBOD

(onderbouw)

- kinesisten/ergotherapeuten:
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.d
 - De leerlingen kunnen nieuwe informatie/ervaringen met reeds verworven informatie/ervaringen verbinden.
 - TD 1.g
 - De leerlingen kunnen gepaste onthoudstrategieën gebruiken.
- turnleerkrachten:
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.c
 - De leerlingen kunnen informatie correct: - verwoorden - gebruiken.
 - TD 1.g
 - De leerlingen kunnen gepaste onthoudstrategieën gebruiken.
- psychologen:
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.b
 - De leerlingen kunnen de systematische en gerichte waarnemingen (met oog voor relevante details) uiten.
 - TD 1.c
 - De leerlingen kunnen informatie correct: - verwoorden - gebruiken.
 - TD 1.e
 - De leerlingen kunnen relevante informatie geconcentreerd en doelgericht: - verwerven - verwerken.

Executieve functies

Gekoppelde ontwikkelingsdoelen

Werkgeheugen = plan en regel uitmuntend

ONTWIKKELINGSDOELEN TYPE BASISAANBOD

(middenbouw en bovenbouw)

- kinesisten/ergotherapeuten:
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.d
 - De leerlingen kunnen nieuwe informatie/ervaringen met reeds verworven informatie/ervaringen verbinden.
- turnleerkrachten:
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.d
 - De leerlingen kunnen nieuwe informatie/ervaringen met reeds verworven informatie/ervaringen verbinden.

Executieve functies

Leerlijn voor niet-klasgebonden
leerkrachten

Werkgeheugen = plan en regel uitmuntend

- psychologen:
 - Kinderen begeleiden in het leren van strategieën om hun werkgeheugen te verbeteren, zoals visuele ondersteuning of geheugensteuntjes.
 - Werken met kinderen aan geavanceerde strategieën om informatie efficiënt te organiseren en te onthouden, bijvoorbeeld door gebruik van mindmaps of andere geheugensteuntjes.
- logopedisten:
 - Het helpen van kinderen om meer complexe instructies (bijv. 3-4 stappen) te onthouden door het gebruiken van visuele hulpmiddelen of cues.
 - Het trainen van het werkgeheugen door langere zinnen of een grotere hoeveelheid informatie te onthouden en correct toe te passen.

Executieve functies

Gekoppelde ontwikkelingsdoelen

Werkgeheugen = plan en regel uitmuntend

- psychologen:
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.b
 - De leerlingen kunnen de systematische en gerichte waarnemingen (met oog voor relevante details) uiten.
 - TD 1.c
 - De leerlingen kunnen informatie correct: - verwoorden - gebruiken.
 - TD 1.e
 - De leerlingen kunnen relevante informatie geconcentreerd en doelgericht: - verwerven - verwerken.
 - TD 1.g
 - De leerlingen kunnen gepaste onthoudstrategieën gebruiken.
- logopedisten:
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.c
 - De leerlingen kunnen informatie correct: - verwoorden - gebruiken.
 - TD 1.d
 - De leerlingen kunnen nieuwe informatie/ervaringen met reeds verworven informatie/ervaringen verbinden.
 - TD 1.g
 - De leerlingen kunnen gepaste onthoudstrategieën gebruiken.

Executieve functies

Leerlijn voor niet-klasgebonden
leerkrachten

Flexibiliteit = buig uitmuntend

Onderbouw - leeftijd 5 - 6 - 7 - 8 jaar

- turnleerkrachten:
 - Speel spelletjes die veranderende regels hebben. Zo moeten de kinderen zich leren aan te passen aan veranderende situaties en nieuwe instructies (bijv. in een sportspel de rol van de speler veranderen).
- logopedisten:
 - Flexibiliteit oefenen in spraak- en taaltherapie door kinderen te laten omwisselen tussen verschillende antwoorden of manieren van communiceren (bijvoorbeeld het kiezen van synoniemen of zinnen).
- orthopedagogen
 - Kinderen helpen probleemoplossend te denken door hen verschillende strategieën aan te bieden wanneer een taak moeilijk is, en hen aanmoedigen om nieuwe manieren van aanpakken uit te proberen.

Middenbouw - Bovenbouw - leeftijd 9 - 10 - 11 - 12 - 13 jaar

- ergotherapeuten
 - Kinderen leren omgaan met onverwachte situaties door bijvoorbeeld het veranderen van een routine, en hen aanmoedigen om een nieuwe oplossing te vinden.
- turnleerkrachten:
 - Activiteiten die spontane aanpassingen vragen, bijvoorbeeld spelletjes waarbij de spelregels in de helft van het spel veranderen of de rol van de speler verandert.
 - Spelen met variaties in regels en taken, bijvoorbeeld in teamspellen waar taken en rollen worden aangepast.

Executieve functies

Leerlijn voor niet-klasgebonden
leerkrachten

Flexibiliteit = buig uitmuntend

ONTWIKKELINGSDOELEN TYPE BASISAANBOD
(onderbouw)

- turnleerkrachten:
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.c
 - De leerlingen kunnen informatie correct: - verwoorden - gebruiken.
 - TD 1.f
 - De leerlingen kunnen creatief en flexibel informatie: - verwerken - gebruiken.
- logopedisten:
 - TD 32.a
 - De leerlingen kunnen tegenstellingen en synoniemen herkennen.
 - HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.d
 - De leerlingen kunnen nieuwe informatie/ervaringen met reeds verworven informatie/ervaringen verbinden.
 - TD 1.f
 - De leerlingen kunnen creatief en flexibel informatie: - verwerken - gebruiken.
- orthopedagogen
 - HD 7
 - De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
 - TD 7.d
 - De leerlingen kunnen de eigen beperkingen en mogelijke bijsturingen verwoorden.
 - TD 7.i
 - De leerlingen kunnen verbanden tussen bepaalde behoeften/verlangens en bepaalde oplossingen verwoorden.

Executieve functies

Gekoppelde onderwijsdoelen

Flexibiliteit = buig uitmuntend

ONTWIKKELINGSDOELEN TYP BASISAANBOD
(middenbouw en bovenbouw)

- ergotherapeuten

- HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.f
 - De leerlingen kunnen creatief en flexibel informatie: - verwerken - gebruiken.

- turnleerkrachten:

- HD 1
 - De leerlingen kunnen losse gegevens verwerven en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.
 - TD 1.f
 - De leerlingen kunnen creatief en flexibel informatie: - verwerken - gebruiken.
- HD 5
 - De leerlingen kunnen bij groepstaken leiding geven en onder leiding van een medeleerling meewerken.
 - TD 5.b
 - De leerlingen kunnen door een actieve luisterhouding van anderen leren.
- HD 6
 - De leerlingen kunnen op hun niveau leren met: - nauwkeurigheid - efficiëntie - wil tot zelfstandigheid - kritische zin - houding van openheid - voldoende zelfvertrouwen.
 - TD 6.b
 - De leerlingen kunnen nauwkeurig en volgens regels en afspraken werken.

- HD 11
 - De leerlingen kunnen samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.
 - TD 11.g
 - De leerlingen kunnen de in groep gemaakte afspraken nakomen.

Executieve functies

Leerlijn voor niet-klasgebonden
leerkrachten

Flexibiliteit = buig uitmuntend

- orthopedagogen
 - Kinderen helpen om nieuwe regels te accepteren of te experimenteren met andere manieren om taken te voltooien als het plan niet werkt.
 - Werken met kinderen om zelf andere mogelijkheden te bedenken als hun gebruikelijke werkwijzen niet werken. Stimuleren van zelfreflectie over flexibele keuzes.
- logopedisten
 - Het trainen van flexibele communicatiestrategieën en leren omgaan met onverwachte veranderingen in gesprekken.

Executieve functies

Gekoppelde ontwikkelingsdoelen

Flexibiliteit = buig uitmuntend

- orthopedagogen

- HD 2

- De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen.
 - TD 2.a
 - De leerlingen kunnen met leeftijdsgenoten: - omgaan - beleefheidsregels hanteren.
 - TD 2.b
 - De leerlingen kunnen met anderen: - omgaan - beleefheidsregels hanteren.

- HD 7

- De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdsgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
 - TD 7.d
 - De leerlingen kunnen de eigen beperkingen en mogelijke bijsturingen verwoorden.

- logopedisten

- TD 55.a

- De leerlingen kunnen bereidheid tonen om over het eigen spreekgedrag te reflecteren.

- HD 59

- De leerlingen kunnen hun bereidheid tonen om op hun niveau: - bewust op taalgebruik en taalsysteem te reflecteren - in hun talig handelen gebruik te maken van verworven inzichten.

- HD 76

- De leerlingen kunnen met het oog op doeltreffende communicatie in voor hen relevante en concrete taalgebruikssituaties op hun niveau reflecteren over: - het gebruik van standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten - het gebruik van in hun omgeving voorkomende talen - normen, houdingen, vooroordelen en rolgedrag via taal - taalgedragsconventies - de gevolgen van hun taalgedrag voor anderen en henzelf - talige aspecten van cultuuruitingen in hun omgeving.

Executieve functies

Leerlijn voor niet-klasgebonden
leerkrachten

Emotieregulatie = gevoel uitmuntend

Onderbouw - leeftijd 5 - 6 - 7 - 8 jaar

- kinesisten/orthopedagogen
 - Oefeningen waarbij de kinderen leren omgaan met frustraties door geleidelijke uitdagingen aan te bieden. Bijvoorbeeld, eenvoudige ademhalingsoefeningen voor ontspanning na een fysieke oefening.
- psychologen:
 - Gesprekken en gesprekstechnieken waarin kinderen leren om hun emoties te herkennen en verwoorden. Basisbegrippen als "boos", "bang", "verdrietig" en "blij" worden aangeleerd.
- logopedisten:
 - Gebruik van rustige, gestructureerde gesprekken om emoties te benoemen en technieken aan te leren die een kalmerend effect hebben, zoals "stop en adem" voor kinderen die moeite hebben om hun emoties onder controle te houden.

Middenbouw - Bovenbouw - leeftijd 9 - 10 - 11 - 12 - 13 jaar

- kinesisten/ergotherapeuten:
 - Fysieke activiteiten die emotieregulerend werken door beweging, bijvoorbeeld het helpen van kinderen om zich bewust te worden van hun lichaam bij spanning (door rustgevende oefeningen).
 - Moeilijkere ademhalingstechnieken die kinderen helpen om hun emoties onder controle te krijgen bij lichamelijke activiteiten.
 - Dieper ingaan op het herkennen van stress en hoe dit invloed heeft op de fysieke prestaties.

Executieve functies

Gekoppelde Ontwikkelingsdoelen

Emotieregulatie = gevoel uitmuntend

ONTWIKKELINGSDOELEN TYPE BASISAANBOD

(onderbouw)

- kinesisten/orthopedagogen
 - HD 7
 - De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
 - TD 7.c
 - De leerlingen kunnen op een sociaal aanvaardbare wijze voor eigen wensen opkomen.
 - TD 7.d
 - De leerlingen kunnen de eigen beperkingen en mogelijke bijsturingen verwoorden.
 - TD 7.f
 - De leerlingen kunnen de eigen emoties en basisgevoelens (positieve en negatieve) verwoorden.
 - TD 7.g
 - De leerlingen kunnen (eerdere) behoeften, verlangens, gedachten, bedoelingen en gevoelsuitdrukkingen uiten.
- psychologen:
 - HD 7
 - De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
 - TD 7.f
 - De leerlingen kunnen de eigen emoties en basisgevoelens (positieve en negatieve) verwoorden.
- logopedisten:
 - HD 2
 - De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen.
 - TD 2.a
 - De leerlingen kunnen met leeftijdsgenoten: - omgaan - beleefheidsregels hanteren.
 - TD 2.b
 - De leerlingen kunnen met anderen: - omgaan - beleefheidsregels hanteren.

Executieve functies

Gekoppelde Ontwikkelingsdoelen

Emotieregulatie = gevoel uitmuntend

ONTWIKKELINGSDOELEN TYPE BASISAANBOD

(middenbouw en bovenbouw)

- kinesisten/orthopedagogen
 - HD 4
 - De leerlingen kunnen hulp vragen en zich laten helpen.
 - TD 4.a
 - De leerlingen kunnen verwoorden wat ze al dan niet kunnen.
 - HD 7
 - De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
 - TD 7.a
 - De leerlingen kunnen situaties die hinderlijke of moeilijk controleerbare gevoelens oproepen, verwoorden.
 - TD 7.c
 - De leerlingen kunnen op een sociaal aanvaardbare wijze voor eigen wensen opkomen.
 - TD 7.h
 - De leerlingen kunnen de situatiebeleving (verschillend van situatie tot situatie en van persoon tot persoon) uiten.
 - HD 8
 - De leerlingen kunnen zich discreet opstellen
 - TD 9.b
 - De leerlingen kunnen stelselmatig met regelmatig terugkerende gevoelens van onmacht omgaan.
 - HD 10
 - De leerlingen kunnen in functionele situaties een aantal verbale en niet-verbale gespreksconventies naleven.
 - TD 10.n
 - De leerlingen kunnen verbanden tussen situaties, gedachten en gevoelens: - verwoorden - ernaar handelen.

Executieve functies

Leerlijn voor niet-klasgebonden
leerkrachten

Emotieregulatie = gevoel uitmuntend

- psychologen:
 - Dieper ingaan op mogelijke emotionele triggers en kinderen leren omgaan met meer complexe emoties zoals angst of onzekerheid.
 - Werken aan het omgaan met complexe emoties, zoals frustratie of stress, en hen leren hoe ze zichzelf kunnen kalmeren in stressvolle situaties.
- logopedisten:
 - Ondersteunen bij het reguleren van stemmingen in gesprekken, bijvoorbeeld door kinderen te begeleiden in het nemen van pauzes om emotioneel op te laden tijdens lastige communicatie-situaties.

Executieve functies

Gekoppelde ontwikkelingsdoelen

Emotieregulatie = gevoel uitmuntend

- psychologen:
 - HD 7
 - De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
 - TD 7.a
 - De leerlingen kunnen situaties die hinderlijke of moeilijk controleerbare gevoelens oproepen, verwoorden.
 - TD 7.d
 - De leerlingen kunnen de eigen beperkingen en mogelijke bijsturingen verwoorden.
 - TD 7.f
 - De leerlingen kunnen de eigen emoties en basisgevoelens (positieve en negatieve) verwoorden.
- logopedisten:
 - HD 7
 - De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
 - TD 7.a
 - De leerlingen kunnen situaties die hinderlijke of moeilijk controleerbare gevoelens oproepen, verwoorden.
 - TD 7.c
 - De leerlingen kunnen op een sociaal aanvaardbare wijze voor eigen wensen opkomen.
 - TD 7.d
 - De leerlingen kunnen de eigen beperkingen en mogelijke bijsturingen verwoorden.
 - HD 9
 - De leerlingen kunnen ongelijk of onmacht toegeven, kritiek beluisteren en eruit leren.
 - TD 9.c
 - De leerlingen kunnen het eigen aandeel in successen/mislukkingen verwoorden.